

НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра загальної і медичної психології

МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ»

Освітній рівень другий (магістерський) рівень
Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність 221 «Стоматологія»

Автори: канд. психол. наук, доцент Тертична Н.А., викладач Жук А.В.

Затверджено на засіданні
кафедри загальної і медичної психології
Протокол № 2 від «12» вересня 2024 року

Завідувач кафедри загальної
і медичної психології,
професор

Матяш М.М.

Тема 1. Історія, сутність, структура, функції та категорії соціальної психології. (практичне заняття – 2 години)

План заняття.

1. Предмет сучасної соціальної психології: історія та перспективи.
2. Історичні витoki соціальної психології та її зв'язок з іншими психологічними науками.
3. Розкрити зміст основних категорій соціальної психології.
4. Основні функції та завдання соціальної психології
5. Характеристика основних методів дослідження в соціальній психології: спостереження, експерименту, опитувальні методи, тестування, вивчення документів, метод контент-аналізу.
6. Особливості проведення соціально-психологічного дослідження в медичних закладах.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Проаналізуйте зв'язок соціальної психології з соціологією, медициною, історією, економікою, з теорією держави і права.
2. Розкрийте зміст основних категорій соціальної психології.
3. Які основні функції та завдання соціальної психології?
4. 5. Які уявлення склалися у сучасній соціальній психології про її предмет?
Наведіть приклади різних соціально-психологічних явищ як результатів взаємодії суб'єктів соціальних відносин.
6. Проаналізуйте передумови виникнення соціальної психології як самостійної науки.
7. Проаналізуйте Місце і роль соціальної психології у професійній підготовці лікаря.
8. Охарактеризуйте особливості застосування соціально-психологічних досліджень у системі охорони здоров'я.

Практичні завдання:

1. Зробити контент-аналіз статті з проблем соціальної психології за наступною схемою:
 - Автор. Назва статті. Джерело друку.
 - Коротке резюме статті: основні аспекти, що аналізуються.
 - Ключові слова по статті.
2. Скласти питання по змісту статей.
3. Зробити словник базових понять по темі.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Структура соціальної психології.
2. Функції соціальної психології.
3. Взаємозв'язок соціальної психології з іншими науками.
4. Основні категорії соціальної психології.
5. Предмет та завдання соціальної психології.

Завдання для тестового контролю:

1. **Яка наука вивчає суспільство, соціальні інститути і соціальні спільності?**
 - A) Соціальна психологія;
 - B) Соціологія;
 - C) Соціальна педагогіка.
2. **Який розділ соціальної психології розкриває зміст і роль соціальної психології в системі наукового знання?**
 - A) Прикладна соціальна психологія;

В) Науково-методологічна;

С) Немає вірної відповіді.

3. Яка функція соціальної психології характеризується як – сприймання, передавання інформації, взаємодія та взаємовплив людей?

А) Теоретико-пізнавальна;

В) Комунікативна;

С) Прикладна.

4. Які категорії з перелічених не відносимо до базових соціальної психології?

(особистість, соціальна група, взаємодія, спілкування, соціально-психологічна реальність, психологічні явища, соціально-психологічний тип, психічні процеси).

5. Яка наука змінила зміст свого предмету під впливом соціальної психології, а саме стала послуговуватися такими категоріями як “взаємодія”, “спілкування”?

А) Психологія;

В) Соціологія;

С) Філософія.

6. Якому визначенню підходить такий опис – феномени, що виникають у результаті взаємодії індивідів у певних умовах, спонукають та регулюють поведінку людини?

А) Соціально-психологічний простір;

В) Соціально-психологічні явища;

С) Немає вірної відповіді.

7. Що охоплює предмет соціальної психології?

А) Група-суспільство;

В) Індивід-суспільство;

С) Обидві відповіді вірні.

Тема 2. Соціалізація особистості. Механізми соціалізації.

(практичне заняття – 2 години)

План заняття.

1. Поняття та механізми соціалізації особистості.
2. Локус контролю як соціально-психологічна характеристика особистості.
3. Проблема девіантної поведінки особистості. Види девіацій.
4. Маргінальна особистість: основні характеристики.
5. Адаптація та самоактуалізація особистості: можливості співіснування.
6. Причини та наслідки непатологічної та патологічної дезадаптації особистості.
7. Причини суїцидальної поведінки.
8. Поняття та функції соціальної установки особистості.
9. Соціальна установка та реальна поведінка (парадокс Лап'єра).

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. У чому полягає взаємозв'язок між соціальною поведінкою і вчинком особистості?
2. Як соціальна адаптація та інтеріоризація виявляються у процесі соціалізації особистості?
3. У чому полягає соціально-психологічна специфіка процесу соціалізації підлітків?
4. Охарактеризуйте особливості соціалізації старшокласників.
5. Яке поняття характеризується усвідомленим вибором особистістю позиції у певній життєвій ситуації, особливим ставленням до когось або чогось?
6. Охарактеризуйте роль навчальної діяльності у соціалізації студентів в.
7. Що спільного й відмінного у поняттях «адаптація» та «адаптивність»?
8. Проаналізуйте основні ознаки конформної поведінки особистості.
9. Якими соціально-психологічними особливостями характеризується процес соціалізації людини у зрілому віці?
10. З чим співвідносяться життєві плани і життєва перспектива особистості?
11. Як особливі, перехідні періоди розвитку впливають на процес соціалізації особистості?

12. Охарактеризуйте поняття «соціально-психологічна стабільність» спільності й особистості.
13. Проаналізуйте найважливіші асоціальні прояви особистості.

Практичні завдання:

1. Прослідкувати спільні та відмінні характеристики деліквентної та маргінальної особистості.

Характеристика особистості	Схожі характеристики	Відмінні характеристики
Деліквентна особистість		
Маргінальна особистість		

2. Підготувати приклади непатологічної та патологічної дезадаптації особистості.
3. Підготувати порівняльні статистичні дані по суїцидам в Україні та в європейських країнах.
4. Ознайомитися з процедурою та основними висновками експерименту, проведеного Річардом Лап'єром.
5. Що становить основу активності особистості в її взаємодії із суспільством, іншими людьми та собою?
6. Який зміст виражає поняття «соціально-психологічна компетентність» лікаря?

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Сутність соціалізації, її сфери, стадії, інститутів і механізмів.
2. Асоціальні прояви особистості.
3. Вікові кризи життя
4. Специфіка соціально-психологічного підходу до особистості.
5. Основні соціально-психологічні теорії особистості.

Завдання для тестового контролю:

1. Процес входження індивіда в суспільство, засвоєння ним соціально прийнятих ролей, норм, цінностей називається?

- а) десоціалізація;
- б) соціальна перцепція;
- в) соціальна установка;
- г) адаптація;
- д) соціалізація.

2. Якому поняттю відповідає дане визначення: під час взаємодії індивідів відбувається виникнення взаємної привабливості, розуміння, прийняття один одного у взаємодії?

- а) агресія;
- б) атракція;
- в) атитюд;
- г) афіліація;
- д) альтруїзм.

3. Формами реалізації процесу соціалізації є:

- а) соціальна перцепція, та комунікація;
- б) соціальна адаптація та інтеріоризація;
- в) соціальна фасилітація та соціальна перцепція;
- г) інтеракція та соціальна адаптація;
- д) афіліація та альтруїзм.

4. Коли говорять про труднощі, що відчуває особистість за необхідності пристосуватися до змінених умов середовища, діяльності та спілкування, то мова йде про:

- а) адаптацію;
- б) соціалізацію;

- в) десоціалізацію;
- г) паталогічну дезадаптацію;
- д) непаталогічну дезадаптацію.

5. Суїцидальна поведінка та агресія є наслідками:

- а) адаптації;
- б) соціалізації;
- в) десоціалізації;
- г) паталогічної дезадаптації;
- д) непаталогічної дезадаптації.

6. Властивість особистості, яка передбачає схильність людини приписувати відповідальність за результати своєї діяльності зовнішнім силам чи власним здібностям називають:

- а) рефлексією;
- б) інтроспекцією;
- в) локусом контролю;
- г) інтеріорізацією;
- д) самооцінкою.

7. Вхідження особистості в групу. Розвиток і становлення в ній. Як правило, охоплює такі фази:

- а) фаза адаптації, фаза індивідуалізації, фаза інтеграції;
- б) фаза адаптації, фаза конфлікту, фаза конкуренції;
- в) фаза індивідуалізації, фаза інтеграції, фаза конфлікту;
- г) фаза інтеграції, фаза конфлікту, фаза адаптації;
- д) фаза адаптації, фаза індивідуалізації. Фаза виходу.

8. Місце особистості в системі міжособистісних відносин у групі, суспільстві, його права, обов'язки і привілеї називають:

- а) позицією;
- б) статусом;
- в) авторитетом;
- г) роллю;
- д) престижем.

Тема 3-4. Вхідження особистості в групу. Статусно-рольові характеристики особистості.

(практичне заняття – 4 годин)

План заняття.

1. Етапи вхідження особистості в групу.
2. Поняття деіндивідуалізації особистості в групі.
3. Рівні інтеграції особистості в групу.
4. Труднощі інтеграції особистості в групу. Деінтеграція особистості в групі: причини та наслідки.
5. Статус та позиція як основні характеристики вхідження особистості в групу.
6. Поняття авторитету, різновиди авторитету.
7. Генезис ролі: характеристика основних стадій. Гендерні ролі.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Статусно-рольові характеристики особистості.
2. Соціально-психологічні орієнтири дослідження особистості.
3. Етапи вхідження особистості в групу. Рівні інтеграції особистості в групу.
4. Як пов'язані між собою поняття «репутація», «популярність», «авторитет»?

Практичні завдання:

1. Скласти таблицю «Труднощі інтеграції особистості в групу»

Основні труднощі інтеграції особистості в групу	Характеристики труднощів

2. Проаналізувати схожі та відмінні характеристики таких понять: «репутація», «популярність», «авторитет». Скласти на основі аналізу таблицю:

	репутація	популярність	авторитет
схожі характеристики			
відмінні характеристики			

3. Проаналізувати поняття «авторитет» та «авторитарність».
4. На прикладі художнього фільму (один із поданих - «Чудо», «Перед класом», «Человек эпохи Возрождения», «Держи ритм» або за власним вибором) проаналізувати етапи входження головного героя у групу та пояснити психологічні труднощі його інтеграції у групі.
5. Прокоментуйте твердження про те, що соціально-психологічна роль виникає лише у контексті соціальних відносин особистості.
6. Чим визначається місце індивіда в системі міжособистісних відносин?
7. Що є основою авторитету особистості?
8. Охарактеризуйте феномен «позиція» з погляду соціальної психології.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Статеворольові характеристики особистості у процесі спілкування і взаємодії людей.
2. Соціально-психологічні чинники соціальної напруженості.

Завдання для тестового контролю:

1. Формами реалізації процесу соціалізації є:

- а) соціальна перцепція, та комунікація;
- б) соціальна адаптація та інтеріоризація;
- в) соціальна фасилітація та соціальна перцепція;
- г) інтеракція та соціальна адаптація;
- д) афіліація та альтруїзм.

2. Коли говорять про труднощі, що відчуває особистість за необхідності пристосуватися до змінених умов середовища, діяльності та спілкування, то мова йде про:

- а) адаптацію;
- б) соціалізацію;
- в) десоціалізацію;
- г) паталогічну дезадаптацію;
- д) непаталогічну дезадаптацію.

3. Суїцидальна поведінка та агресія є наслідками:

- а) адаптації;
- б) соціалізації;
- в) десоціалізації;
- г) паталогічної дезадаптації;
- д) непаталогічної дезадаптації.

4. Властивість особистості, яка передбачає схильність людини приписувати відповідальність за результати своєї діяльності зовнішнім силам чи власним здібностям називають:

- а) рефлексією;
- б) інтроспекцією;
- в) локусом контролю;
- г) інтеріорізацією;
- д) самооцінкою.

5. Входження особистості в групу. Розвиток і становлення в ній. Як правило, охоплює такі фази:

- а) фаза адаптації, фаза індивідуалізації, фаза інтеграції;
- б) фаза адаптації, фаза конфлікту, фаза конкуренції;
- в) фаза індивідуалізації, фаза інтеграції, фаза конфлікту;
- г) фаза інтеграції, фаза конфлікту, фаза адаптації;
- д) фаза адаптації, фаза індивідуалізації. Фаза виходу.

6. Місце особистості в системі міжособистісних відносин у групі, суспільстві, його права, обов'язки і привілеї називають:

- а) позицією;
- б) статусом;
- в) авторитетом;
- г) роллю;
- д) престижем.

Тема 5. Поняття спілкування в соціальній психології. Афіліація та альтруїзм як складові потреби в спілкуванні.

(практичне заняття – 2 години)

План заняття.

1. Структура процесу спілкування: комунікативна, перцептивна та інтерактивна сторони.
2. Характеристика ефектів соціальної перцепції (ефект ореолу, ефект первинності та новизни, ефект пріоритету, ефект поблажливості, стереотипізація, каузальна атрибуція).
3. Роль установки у сприйманні партнера.
4. Афіліація та альтруїзм як складові потреби в спілкуванні. Ознаки та причини альтруїстичної поведінки.
5. Закономірності та прийоми формування атракції у міжособистісному спілкуванні.
6. Довіра та псевдодовіра у спілкуванні. Чинники формування псевдодовіри.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Чому спілкування є невід'ємною складовою людського існування, важливою передумовою формування людини як соціальної істоти?
2. Проаналізуйте особливості міжособистісного спілкування.
3. Охарактеризуйте основні функції спілкування.
4. У чому полягають відмінності міжособистісного і масового спілкування?
5. З'ясуйте особливості діалогічного спілкування.

6. Розкрийте сутність основних принципів гуманістичного спілкування в системі «лікар-пацієнт».

Практичні завдання:

1. Проаналізувати основні теорії походження альтруїстичної поведінки.
2. Підібрати ефективні прийоми формування атракції у міжособистісному спілкуванні.
3. Окреслити основні форми соціальної взаємодії за Еріком Берном та навести приклади.

Практичні завдання та психологічні ситуації.

1. Протягом короткого часу (30 сек.) демонструється на екрані або за допомогою таблиці, показуваної викладачем, текст. Студенти повинні, максимально зосередивши, «схопити» із пред'явленого тексту якнайбільше інформації. Записується те, що кожний студент встиг записати.
2. Те ж саме (використовується рівнозначний по обсязі і складності текст), тільки тепер після показу тексту пропонується скласти колективну відповідь. Група обговорює результати індивідуальних вражень, студенти доповнюють один одного.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Поняття спілкування.
2. Особистість в контексті спілкування.
3. Основні характеристики спілкування.
4. Розвиток потреби у спілкуванні в онтогенезі.
5. Аналіз складових потреби у спілкуванні.
6. Умови ефективності спілкування в системі «лікар-пацієнт».

Завдання для тестового контролю:

- 1. Яка функція відповіді за регуляцію емоційної сфери людини під час спілкування?**
 - А) Регуляційно-комунікативні;
 - В) Афективно-комунікативна;
 - С) Немає вірної відповіді.
- 2. Який вид взаємодії між людьми в процесі спілкування можемо віднести до інтеракції?**
 - А) Співробітництво;
 - В) Суперництво;
 - С) Обидві відповіді вірні.
- 3. Якщо спілкування здійснюється опосередковано, то до якого виду ми його віднесемо?**
 - А) Пряме спілкування;
 - В) Масове спілкування;
 - С) Безпосереднє.
- 4. Якщо ви пишете листа своєму другу, то ви спілкуєтесь за допомогою таких засобів спілкування?**
 - А) Вербальних;
 - В) Невербальних;
 - С) Змішаних.
- 5. Якщо ми хочемо розв'язати якесь спірне питання, яке пов'язане з співпрацею ми:**
 - А) Зберемо збори;
 - В) Влаштуємо переговори;

С) Немає вірної відповіді.

6. Чи є Інтернет засобом спілкування, якщо є, то до якого виду ми його віднесемо?

А) Невербальних;

В) Вербальних;

С) Немає вірної відповіді.

7. Як ви вважаєте на якому рівні можуть спілкуватися глухонімі?

А) На вербальному;

В) На невербальному;

С) Обидві відповіді вірні.

Тема 6 -7. Труднощі міжособистісного спілкування. Механізми взаєморозуміння. Психологія впливу на інших людей. Особливості взаємовідносин у медичному колективі. Особливості конфліктної взаємодії.

(практичне заняття – 4 години)

План заняття.

1. Причини виникнення труднощів у спілкуванні.
2. Дефектне спілкування: акцентуації характеру, ригідність, тривожність як фактори дефектного спілкування. Захисні механізми як причина дефектного спілкування
3. Деструктивне спілкування: корисливі форми спілкування (обман, брехня, егоїзм) й агресивно-конфліктна взаємодія.
4. Характеристика тактик психологічного впливу: переконання, навіювання, наслідування, вимога, чарівність, лестощі, домінування, приниження тощо.
5. Особистісний вплив, влада та причини підкорення у медичному колективі.
6. Засоби та механізми маніпулятивного впливу у медичному колективі.
7. Проблеми ціннісних орієнтацій особистості та їх вплив на ефективність лікувальної взаємодії.
8. Причини виникнення та способи ефективного розв'язання конфліктів у медичному колективі.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. У чому полягає специфіка комунікативного впливу у міжособистісній взаємодії? Від яких чинників залежить ефективність переконуючого впливу?
2. Що становить основу ефективності навіювання?
3. Які особливості індивіда впливають на сприймання інших людей?
4. Прокоментуйте особливості соціального і міжособистісного пізнання людьми одне одного.
5. Як перцептивні механізми та ефекти впливають на адекватність пізнання іншої людини?
6. Охарактеризуйте основні види комунікативних бар'єрів.
7. Чому потрібно знати культурно-освітні, національно-психологічні особливості партнера по спілкуванню?
8. У чому полягає специфіка міжособистісної комунікації?
9. За допомогою яких чинників можна досягти взаєморозуміння під час обміну інформацією?
10. Розкрийте зміст основних компонентів комунікативного простору міжособистісних відносин.
11. Прокоментуйте основні особливості критичного і емпатійного слухання.

Практичні завдання:

1. Скласти таблицю основних видів психологічного впливу та навести приклади з особистого досвіду чи художньої літератури.

Вид особистісного впливу	Характеристика	Приклад
переконання		
навіювання		
наслідування		
вимоги		
чарівність		
лестощі		
домінування		
приниження		
залякування		
мовчання		

2. Описати п'ять прийомів маніпулятивного впливу та підібрати до них конкретні техніки захисту.

3. Психологічна гра «ВІДЧУТТЯ РИТМУ». Група сідає в коло. Ведучий демонструє комбінацію з 5-7 ударів-ритмів, усі члени групи повторюють її. Потім по годинній стрілці студенти, по черзі роблячи по одному хлопку, намагаються разом відтворити ритм. Після завершення комбінації наступний студент починає відтворення заново. Якщо гра збивається на хаотичні «оплески», що ведуть зупиняє її і починає заново. Важливо домогтися злітої, взаємно скоординованої роботи, коли учасники гри уважно стежать за діями попереднього партнера, вчасно включаються в спільну діяльність, прагнуть до досягнення інтегрального результату всією групою.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Поняття про комунікацію та її різновиди.
2. Засоби комунікації
3. Бар'єри спілкування.
4. Механізми взаєморозуміння
5. Загальна характеристика міжособистісного впливу.
6. Види психологічного впливу
7. Механізми маніпулятивного впливу у медичному колективі

Завдання для тестового контролю:

1. До якої системи невербальної комунікації ми віднесемо жести?

- А) Оптико-кінетична;
- В) Паралінгвістична;
- С) Немає вірної відповіді.

2. Як називається процес сприймання людини людиною?

- А) Комунікація;
- В) Взаєморозуміння;
- С) Немає вірної відповіді.

3. У випадку коли ми намагаємося поставити себе на місце іншої людини ми?

- А) Ідентифікуємося з нею;
- В) Проявляємо емпатію стосовно неї;
- С) Обидві відповіді вірні.

4. Коли ви бачите страждання інших людей ви?

- A) Співпереживаєте;
- B) Проявляєте емпатію;
- C) Обидві відповіді вірні.

5. Який ефект міжособистісного сприймання проявляється у випадку, коли ви дивидесь усі фільми з участю улюбленого актора?

- A) Ефект первинності;
- B) Ефект ореолу;
- C) Немає вірної відповіді.

6. Який механізм взаєморозуміння проявляється в такому випадку: погана людина має погані риси, добра людина – добрі.

- A) Рефлексія;
- B) Каузальна атрибуція;
- C) немає вірної відповіді.

7. Якщо людина нездатна до розуміння причин вчинків інших людей, то вона проявляє?

- A) Пізнавальний егоцентризм;
- B) Комунікативний егоцентризм;
- C) Моральний егоцентризм.

8. Який вид психологічного впливу проявляється на концерті, який проходить на стадіоні?

- A) Зараження;
- B) Переконавання;
- C) Навіювання.

9. Гіпноз та психотерапія відносяться до такого психологічного впливу:

- A) Переконавання;
- B) Зараження;
- C) немає вірної відповіді.

10. Під час навчання та виховання дітей вчитель застосовує в основному такий психологічний вплив:

- A) Навіювання;
- B) Наслідування;
- C) Немає вірної відповіді.

11. Чи може мода проявлятися в спорті, політиці, економіці?

- A) Ні;
- B) Так;
- C) Незнаю.

12. На яких рівнях може здійснюватися психологічний вплив?

- A) Усвідомленому;
- B) Неусвідомленому;
- C) Обидві відповіді вірні.

13. Якщо ми транслюємо іншим людям свої особистісні риси у формі взірців особистісної активності, то психологічний вплив буде:

- A) Індивідуально-специфічним;
- B) Функціональним-рольовим;
- C) Немає вірної відповіді.

14. Чи діє зараження, як психологічний вплив, на свідомість людини?

- A) Діє;
- B) Не діє
- C) Обидві відповіді вірні.

15. Сугестія – це?

- A) Зараження;
- B) Переконавання;
- C) Навіювання.

Тема 8. Поняття медичного колективу як малої групи.

(практичне заняття – 2 години)

План заняття.

1. Етимологічна характеристика поняття група.
2. Основні ознаки професійного колективу як соціальної групи.
3. Характеристики, що виділяють групу як цілісність: психологічний зміст спільної діяльності, композиція групи, структура групи, групові процеси.
4. Параметри, що виділяють особистість як члена групи: групові норми та цінності, групові санкції, групові очікування, статус особистості, позиція, роль, ранг особистості.
5. Поняття соціальної установки у медичному колективі.
6. Поняття та основні характеристики соціальної ролі.
7. Групова динаміка. Механізми групової динаміки у медичному колективі.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Прокоментуйте основні підходи та напрями до вивчення малої групи.
2. Чому поділ референтних груп на «позитивні» і «негативні» є умовним?
3. Проаналізуйте основні механізми утворення малих груп.
4. Охарактеризуйте структурні компоненти комунікативного потенціалу групи.
5. Прокоментуйте основні моделі розвитку малої групи.
6. Які процеси відносять до групової динаміки?
7. Розкрийте зміст основних механізмів групової динаміки.
8. Проаналізуйте основні характеристики групової норми.

Практичні завдання:

1. Проаналізувати основні механізми групової динаміки:

Механізми групової динаміки	Характеристика
Механізми розвитку	
Механізми стабілізації	

2. Скласти порівняльну таблицю основних концепцій розвитку групи.

Етапи розвитку групи	Основні характеристики кожного етапу

3. Описати етапи розвитку власної навчальної групи (за будь-якою концепцією розвитку групи), детально обґрунтовуючи кожен етап.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Поняття групова динаміка.
2. Концепції та моделі розвитку малої групи.
3. Нормативний вплив у групі.

Завдання для тестового контролю:

1. З чого починається груповий розвиток, на погляд Л.Уманського?

- A) Конгломерату;
- B) Колективу;
- C) Індивіда.

2. Якщо індивід проявляє однаковість у поведінці, згоду з поглядами, нормами, ціннісними орієнтаціями більшості людей, які його оточують, то це?

- A) Адаптація;
- B) Конформізм;
- C) Обидві відповіді вірні.

3. Чи можемо ми внутрішньогруповий конфлікт віднести до механізмів розвитку малої групи:

- A) Ні;
- B) Так;
- C) Незнаю.

4. До якого механізму групової динаміки вдаються за такого прикладу: лідерам дозволено відхилятися від групових норм, експериментувати з новими можливостями?

- A) Розв'язання внутрігрупових суперечностей;
- B) Психологічний обмін;
- C) Ідіосинкразійний кредит лідера.

5. Кому властивий такий опис: найвища стадія розвитку спільноти, внутрішня згуртованість, кооперативність, сформоване почуття «Ми»?

- A) Колектив;
- B) Конгломерат;
- C) Група-кооперація.

6. Чи може меншість бути активним джерелом впливу у групі?

- A) Ні;
- B) Так;
- C) Немає вірної відповіді.

Тема 9-10. Структура взаємовідносин в малих професійних групах.

(практичне заняття – 4 години)

План заняття.

1. Види і структурні характеристики малої групи (формальна структура, неформальна структура, комунікативна структура).
2. Нормативний вплив у групі
3. Групові норми та правила у медичному колективі.
4. Конформізм та нонконформізм у медичному колективі.
5. Вплив меншості в малій групі.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. За допомогою яких параметрів можна описати особливості медичного колективу?
2. Охарактеризуйте структурні компоненти малої соціальної групи.
3. Чому поділ референтних груп на «позитивні» і «негативні» є умовним?
4. Наведіть приклади прояву конформізму.
5. У чому полягають зовнішнє і внутрішнє підпорядкування індивіда групі?

Практичні завдання:

1. Проаналізувати шляхи формування норм і правил у групі.

Структура взаємовідносин у групі	Шляхи формування норм і правил
формальна структура	
неформальна структура	

2. Проаналізувати види конформізму у груповій взаємодії:

Види конформізму	Характеристика
пасивний	
активний	
зовнішній	
внутрішній	
бездумний	
усвідомлений	

3. Проаналізувати умови, за яких вплив меншості у групі буде ефективним (не менше 3). Навести приклади до кожного аргументу.

4. Психологічна гра “ТАБЛО”. Група ділиться на дві команди. В команді розподіляють, які цифри повинен показувати кожен студент на колективному “табло” (від 0 до 9). Ведучий називає багатозначне число, а гравці швидко шикуються у відповідному порядку і на пальцях показують свої цифри. Аналізується готовність студентів-членів команд до спільного діяльності, скоординованість дій, ступінь включеності в гру, прагнення до досягнення колективного результату.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Структурні компоненти комунікативного потенціалу групи.
2. Основні моделі розвитку малої групи.
3. Зміст основних механізмів групової динаміки.

Завдання для тестового контролю:

1. Студентську групу можна вважати:

- А) Формальною;
- В) Первинною;
- С) Обидві відповіді вірні.

2. Що з перерахованого можемо віднести до первинних груп:

- А) Сім'я;
- В) Школа;

С) Факультет.

3. Що з перерахованого можемо віднести до відкритих груп:

А) Цивільний ВУЗ;

В) Трудовий колектив;

С) Обидві відповіді вірні.

4. До якої структури малої групи можна віднести потребу в допомозі, захисті, вияві симпатії індивіда до інших членів групи:

А) Формальної;

В) Неформальної;

С) Обидві відповіді вірні.

5. Яку групову роль виконує людина, яка пропонує нові підходи, ідеї щодо вирішення даної проблеми:

А) Примирника;

В) Натхненника;

С) Немає вірної відповіді;

6. Якою буде група, якщо її виокремлення ґрунтується, наскільки вона буде значущою для особи в орієнтації на певні цінності, норми:

А) Референтною;

В) Первинною;

С) Немає вірної відповіді.

7. Який вчений виокремив формальну і неформальну структуру групи, створивши соціологічний напрям у вивченні малої групи:

А) К.Левін;

В) Е.Мейо;

С) Обидва вчені.

Тема 11. Поняття групового рішення. Основні фактори формування нової думки і та прийняття рішення у медичному колективі.

(практичне заняття – 2 години)

План заняття.

1. Переваги і недоліки групового прийняття рішень.
2. Групова поляризація, групова нормалізація, зсув до ризику як соціально-психологічні феномени у прийнятті групового рішення.
3. Групове мислення: ознаки, причини та наслідки.
4. Етапи прийняття групового рішення у медичному колективі.
5. Характеристика основних форм групових дискусій у медичному колективі.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Прокоментуйте переваги і недоліки групового прийняття рішення.
2. Охарактеризуйте феномен «зсування до ризику», який супроводжує розв'язання групових проблем.
3. Що спільного і відмінного між групою нормалізацією і групою поляризацією?
4. Проаналізуйте причини виникнення групового мислення.
5. Шляхи запобігання формуванню групового мислення.

Практичні завдання:

1. Скласти словник психологічних понять за темою.
2. Скласти таблицю аналізу групового мислення:

	Ознаки	Причини	Наслідки
Групове мислення			

3. Відшукати у художній літературі чи кінематографії приклади соціально-психологічних феноменів у прийнятті групового рішення (групова поляризація, групова нормалізація, зсув до ризику), аргументувати наслідки цих феноменів.
4. Заповнити таблицю методів ведення дискусії та прийняття рішення у малій групі:

Метод ведення дискусії	Можливості методу	Основні етапи проведення
Брейнстормінг		
Метод синектики		
Метод 635		
SWOT-аналіз		

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Поняття групового рішення.
2. Ознаки групового мислення.
3. Наслідки групового мислення.
4. Методика проведення брейнстормінгу.
5. Метод синектики у соціальній психології.
6. Метод 635.

Завдання для тестового контролю:

1. Визначте поняття, що не є феноменом прийняття групового рішення:

- а) групова нормалізація;
- б) групова поляризація;
- в) зсув до ризику;
- г) групове мислення;
- д) груповий конфлікт.

2. Соціально-психологічний феномен, який виникає у результаті групової дискусії, коли протилежні точки зору, навіть екстремальні позиції, згладжуються і стають єдиною усередненою думкою, в соціальній психології називають:

- а) групова нормалізація;
- б) групова поляризація;
- в) зсув до ризику;
- г) групове мислення;
- д) груповий конфлікт.

3. Соціально-психологічний феномен, що є результатом групової дискусії, у процесі якої різні точки зору, думки оформлюються у дві протилежні безкомпромісні позиції, в соціальній психології називають:

- а) групова нормалізація;
- б) групова поляризація;
- в) зсув до ризику;
- г) групове мислення;
- д) груповий конфлікт.

4. Спосіб (режим) мислення людей, які, перебуваючи у тісно згуртованій групі і прагнучи до єдності думок, головним вважають пошук консенсусу, що знижує їх здатність до пізнання реальності, в соціальній психології називають:

- а) групова нормалізація;
- б) групова поляризація;

- в) зсув до ризику;
- г) групове мислення;
- д) груповий конфлікт.

5. Назвіть основні етапи прийняття групового рішення:

6. Перерахуйте форми прийняття групового рішення:

Тема 12-13. Лідерство та керівництво. Стиль керівництва і проблеми ефективності групової діяльності і згуртованості медичного колективу як малої групи.

(практичне заняття – 4 години)

План заняття.

1. Лідерство та керівництво у медичному колективі.
2. Теорії походження лідерства.
3. Стили та типології лідерства.
4. Співвідношення понять «згуртованість» і «сумісність». Соціальна лінність.
5. Основні ознаки соціально-психологічного у медичному колективі.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Проаналізуйте співвідношення понять «лідер» і «керівник». Назвіть основні відмінності між ними.
2. З'ясуйте сутність основних теорій лідерства.
3. Прокоментуйте модель типології лідерства за Б. Паригінім.
4. У чому полягає сутність моделі управлінської сітки Р. Блейка і Дж. Моутон?
5. Як розуміти твердження про те, що сліпе копіювання і запозичення культурних теоретичних і практичних надбань у галузі керівництва (лідерства) може призвести до неправильних результатів, непорозумінь?
6. Як називається процес волевиявлення індивіда або групи людей, спрямований на формування послідовності дій і вибір певної альтернативи?

Практичні завдання:

1. Скласти словник психологічних понять за темою.
2. Скласти порівняльну таблицю понять «лідер» і «керівник»: основні відмінності.

Соціальний статус	Функціональні обов'язки	Основні відмінності між поняттями
Лідер		
Керівник		

3. Підготувати таблицю основних теорій лідерства:

Теорії лідерства	Основні характеристики

4. Наведіть приклади (з історії чи науки) лідерів, що підтверджують різні теорії лідерства. Обґрунтуйте свій приклад.
2. Відшукайте у художній літературі чи кінематографії приклади різних стилів керівництва та обґрунтуйте їх ефективність чи неефективність.
5. Визначити стиль керівництва за характером діяльності керівника.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Поняття керівництва та лідерства у групі.
2. Поняття згуртованості групи у медичному колективі.
3. Групове мислення у медичному колективі: причини та наслідки.

Завдання для тестового контролю:

1. Особистість, на яку офіційно покладені функції управління і організації діяльності в групі (установі, фірмі та ін.), називають:

- а) лідером;
- б) аутсайдером;
- в) зіркою;
- г) авторитетом;
- д) керівником.

2. Особистість, що наділена найбільшим ціннісним потенціалом, яка має провідний вплив та авторитет у групі, називають:

- а) лідером;
- б) аутсайдером;
- в) зіркою;
- г) авторитетом;
- д) керівником.

3. Теорія, що концентрує свою увагу на вроджених якостях лідера, доводить, що ним може бути особа з певними особистісними якостями (сукупністю певних психологічних рис), називається:

- а) ситуаційною теорією лідерства;
- б) теорією рис (особистісна теорія лідерства);
- в) поведінкова теорія лідерства;
- г) системна теорія лідерства;
- д) комплексна теорія лідерства.

4. Теорія, згідно з якою, розв'язання завдань і спілкування у різних ситуаціях групового життя виводить на передній план конкретних індивідів, які переважають інших хоча б за однією якістю, називається:

- а) ситуаційною теорією лідерства;
- б) теорією рис (особистісна теорія лідерства);
- в) поведінкова теорія лідерства;
- г) системна теорія лідерства;
- д) комплексна теорія лідерства.

5. Теорія, згідно з якою, лідером стає людина, яка дотримується певного стилю поведінки, називається:

- а) ситуаційною теорією лідерства;
- б) теорією рис (особистісна теорія лідерства);
- в) поведінкова теорія лідерства;
- г) системна теорія лідерства;
- д) комплексна теорія лідерства.

6. Теорія, що тлумачить лідерство як процес організації міжособистісних стосунків у групі, вважаючи лідером суб'єкта управління цим процесом, називається:

- а) ситуаційною теорією лідерства;
- б) теорією рис (особистісна теорія лідерства);
- в) поведінкова теорія лідерства;
- г) системна теорія лідерства;
- д) комплексна теорія лідерства.

7. Про який стиль керівництва йде мова у даному прикладі:

Керівник вимагає, щоб про всі справи доповідали лише йому, завжди наказує, розпоряджається, але ніколи не просить своїх підлеглих.

8. Про який стиль керівництва йде мова у даному прикладі:

Керівник намагається усі справи вирішувати разом з підлеглими, одноосібно вирішує лише найтерміновіші та найоперативніші питання, здатен в разі необхідності делегувати частину своїх повноважень підлеглим.

9. Про який стиль керівництва йде мова у даному прикладі:

Керівник сприяє тому, що підлеглі працювали самостійно, регулярно радиться з підлеглими, особливо з досвідченими працівниками.

10. Про який стиль керівництва йде мова у даному прикладі:

Керівник не може діяти самостійно, складається враження, що він боїться відповідати за свої дії, не може впливати на дисципліну, для виконання роботи йому нерідко доводиться умовляти своїх підлеглих.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

1. Даценко О.А. Основи соціальної психології: навчально-методичний посібник/О.А.Даценко. - Кривий Ріг, 2018. – 143с.
2. Микола Слюсаревський, Нігора Хазратова. Соціальна психологія. Видавництво: Львів: Львівська політехніка, 2019. - 352 с.
3. Москаленко В.В. Соціальна психологія. Підручник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене – К.: Центр учбової літератури, 2018. – 688 с.
4. Орбан-Лембрик Л. Соціальна психологія. Книга 2. Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія. Видавництво: К.: Книги-XXI, 2019. – 464 с.
5. Основи соціальної психології: підручник для закладів вищої освіти / П. П. Горностай, М. М. Слюсаревський, В. О. Татенко, Т. М. Титаренко, Н. В. Хазратова та ін. ; за ред. М. М. Слюсаревського. – Київ: Талком, 2018. – 580 с.
6. Соціальна психологія: навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра / Н. Ю. Волянук, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська, І. О. Блохіна, М. О. Кононець, О. В. Москаленко, О. І. Боковець, Б. В. Андрійцев; КПП ім. Ігоря Сікорського. Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с.

Додаткова.

1. Основи соціальної психології: Навчальний посібник / О.А.Донченко, Н.В., Хазратова та ін. За ред.М.М.Слюсаревського. М. Київ, Міленіум, 2008. – 495 с.
2. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Навчальний посібник. - К.:Академвидав, 2015. - 448с.
3. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика. Київ : Професіонал, 2006. 416 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://pidruchniki.com/>
2. Наукова бібліотека ім. М.Максимовича www.library.univ.kiev.ua
3. Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія» <http://www.ukma.kiev.ua/ukmalib>
4. Національна бібліотека України <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Національна Парламентська бібліотека України <http://www.nplu.kiev.ua/>